

שמעתא עמיקתא

גליון תרצ"ד | פר' קרה כהו"ל שלה | תשפ"ו | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תוכב"א

שמעתא אליבא דהלכתא

משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

האם חתן רשאי להסתפר בז' ימי המשתה

א. ימי שמחה וימי ברכה של חתן וכלה. ב. מוחלת על שמחתה. ג. איסור עשיית מלאכה בימי שמחה / משום לתא דידה או ידידה. ד. עוד בענין מוחלת. ה. כלה שאינה בחברה / זוג שפנידו בו / ברכות. ו. אשה באיסור מלאכה. ז. מלאכת דבר האבד. ח. כיבוס, גיחוך ותספורת.

א. ימי שמחה וימי ברכה של חתן וכלה

איתא **בכתובות** (ו) שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים. והקשו שם, במאי אי בבחור (שנשא אלמנה) לשמחה שבעה, אי באלמון (שנשא אלמנה) האמרת יום אחד. ותיצא **הגמ'** איבעית אימא באלמון יום אחד לברכה ושלשה לשמחה, ואיבעית אימא בבחור שבעה לברכה ושלשה לשמחה.

ועי' **ברין'** (שם ב. בריין ד"ה איבעית אימא) שכת' דאיכא מאן דאמר דהני תרי לישני לא פליגי אהדדי, הילכך ליכא אלמנה דיתירה לשמחה מוג' ואעי"פ שנשאת לבחור. וכי"ת מאי שנא דבבכור שנשא אלמנה נפישו ימי ברכה וימי שמחה מימי ברכה, י"ל שהכל לפי ענינו, משום **דברכה באה על שמחת לבו של חתן** הלכך בחור שלא נשא עדיין דאית ליה שמחה טפי מברכין לעולם ז' אפי' נשא אלמנה, אבל **שמחה דהיינו בטול מלאכה דהוא משום תקנתא דידה** כיון דאלמנה היא אי"צ פתוי כ"כ ובג' ימי שמחה סגי לה, אבל אלמון שנשא אלמנה כיון שכבר נשא ועכשיו אינו נושא בתולה אלא אלמנה אינו שמח כ"כ הלכך ביום א' סגי ואפ"ה בעינן ג' לשמחה דימי שמחה לתקנתה דידה נתקנו כדאמר שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל. וכן דעת **הרמב"ם** (אישות פ"ה ה"ב). מהוה איכא מ"יד דהני תרי לישני פליגי ונקטינן כלשנא בתרא דבאלמון שנשא אלמנה ג' לשמחה ויום אחד לברכה, אבל בחור שנשא אלמנה ז' לברכה וז' לשמחה ולא נפישו ימי ברכה מימי שמחה דאינו בדין שיהא משכים למלאכתו ומברכים לו ברכת חתנים אלא ודאי ז' נמי אית ליה לשמחה, וכן נהגו, ע"כ.

והרשב"א (כתובות ז. ד"ה בנשאת) כת' שרואה דתרי לישני פליגי דאם לאו היאך אפשר דמשכים למלאכתו וחבילתו על כתיפו ומברכין לו ברכת חתנים. וכת' **הרב המגיד** (שם) שדעת מקצת הגאונים **והרמב"ן** (ו. ד"ה הא דאמרין) **הרמב"ם** (שם) דהני תרי לישני לא פליגי, ודעת **הרשב"א** (שם) כדעת האומרים דהני לישני פליגי ונקטינן כלשנא בתרא, ע"כ. וכת' **הב"י** (אה"ע סי' סד) דדעת **הטור** **הרמב"ם** שהרי כת' באן דבתולה אפי' נישאת לאלמון ז' לברכה ובסימן ס"ד (נ"ו.) כת' אם היא אלמנה שמח עמה ג' בין בחור בין אלמון. וכת' **השו"ע** (שם שם) דהנושא את האלמנה צריך לשמח עמה שלשת ימים, בין בחור בין אלמון. וי"א דבבכור שנשא אלמנה צריך לשמח עמה ז' ימים, ע"כ. ולפי כולל הידוע ודסתם וי"א הלכה כהסתם, נמצא שפסק **הרמב"ם** ודעמייה דמשח עמה ג' בלבד. ועי' **בח"מ** (סי' ד) שעל הי"א **בשו"ע** הביא דברי הר"ן עד דיימו ד"כן נהגו'. **והח"ס** (אה"ע ח"ג סי' קכ"ג) כתב דשיטת הר"ן שהיא הי"א דמייית השו"ע אנו נוהגים כמותו. וכי"כ **הערוה"ש** (סוף אות ג) וציין לח"מ ומשמע דס"ל דח"מ גם החמיר בדבר. ולבני ספרד כת' **היב"א** (ח"ה אה"ע סי' א אות א) דקיי"ל הלכה כדעה הראשונה בסתם.

ב. מוחלת על שמחתה

ועי' **בדרכ"מ** (אות א) שכת' בשם **הרי"ו** (נכ"ב ח"ב קפ"ד ע"ד) דהאשה יכולה למוחל על שמחתה, ע"כ. אלא דעיי"ש שבאמת **הרי"ו** קאי על הא דאיתא **בכתובות** (ב. ג.) דשקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה שלשה ימים כו'. וכת' דתקנות בנות ישראל היא ואם היא מוחלת על כך הרשות בידה, ע"כ. וצ"ל דס"ל לדרכ"מ כדשם דמהני מחילה על הכנת סעודה שיש בה משום שמחה ה"ה על עניני השמחה עצמה. וכן הביא **הרמ"א** (סי' א) בנושאת את האלמנה מהני מחילה. ועי' עוד בזה לקמן.

ג. איסור עשיית מלאכה בימי שמחה / משום לתא דידה או ידידה

איתא **בכתובות** (ה.) תניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי שאם אתה אומר תיבעל בחמישי למחר משכים לאומנתו והולך לו, ושקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה שלשה ימים, חמישי בשבת וער"ש ושבת. ועי' **ברמב"ן** שם שכת' דמאי דאמרין למחר משכים לאומנתו, משמע שהוא מותר לעשות מלאכתו, לפיכך הוצרכו להחמיר עליו ולא אסרוהו במלאכה, ומיהו צ"ע שאין הדבר נראה שהוא מותר ותקנו לו נושאי בימים שלא יעשה, וראיתי **בתוספתא** (כתובות פ"א ה"א) כלשון הזה התקינו שיהא בטל ג' ימים חמישי וער"ש ושבת שלשה ימי בטלה נמצא שמח ג' ימים ע"כ בתוספתא, וממנה אתה למד לשבעה של בתולה שהן אסורין במלאכה ומלישא וליתן, ואמרו שנמצא באגדה דהוה דומה למלך שאינו יוצא מפתח פלטרין וכן נהגו, אבל בפירקי ר' אליעזר ראיתי החתן דומה למלך מה המלך שמחה ומשתה לפניו כן החתן דומה למלך שישן לבדו כו', ע"כ. ומשמע **מהרמב"ן** דאע"פ שהוא ז"ל מודה דאיכא איסור מלאכה מ"מ ס"ל שלא ילפינן מהא דחתן דומה למלך איסור מלאכה אלא שעליו לשמח עמה.

וכת' **הרמב"ם** (שם) שתקנו חכמים שכל הנושא בתולה יהיה שמח עמה ז"י, אינו עוסק במלאכתו ולא נושא ונותן בשוק אלא אוכל ושותה ושומח, בין שהיה בחור בין שהיה אלמון, ואם הייתה אלמנה אין פחות מוג' ימים, שתקנת חכמים היא לבנות ישראל שיהיה שמח עם האלמנה ג' בין בחור בין אלמון, ע"כ. וכת' **המגיד משנה** וז"ל: אינו עוסק במלאכה, מפורש בתוספתא ובפירקי ר"א (פ"ט), ע"כ. ומשמע דס"ל דאיסור מלאכה ילפינן ממה דחתן דומה למלך ושכן הוי אף **לפרקי דר"א**, ודלא כהרמב"ן הניחל. וכן הוא **ברשב"א** (כתובות ז. ד"ה בנשאת) שכת' דכל שקורין לו חתן ומברכין לו ברכת חתנים אסור בעשיית מלאכה כו' וכדאמרין בפירקי דר' אליעזר החתן דומה למלך כו', ואע"פ שאתה יכול לפרשה בנושא את הבתולה ממנה אתה דן לכל שהוא חתן, ע"כ. ועי' **בב"י** (שם) שהביא דברי **המגיד משנה**. והוסיף שכי"כ הר"ן (שם).

וכת' **השו"ע** (סי' א) דהנושא בתולה צריך לשמח עמה ז' ימים, שלא יעשה מלאכה, ולא ישא ויתן בשוק, אלא אוכל ושותה ושמוח עמה, בין אם הוא בחור בין אם הוא אלמון. ועי' **בבאר הגולה** (שם) שכת' על משי"כ **השו"ע** שלא יעשה מלאכה, שכי"כ **הרמב"ם** (שם) שהוא מפורש בתוספתא ובפירקי ר"א (שם) החתן דומה למלך מה מלך אינו עושה מלאכה כו'. וכן הביא **בביאור הגר"א**, וכת' דזה משי"כ **הרמ"א** המובא להלן דחתן אסור בעשיית מלאכה. וכן הוא **בלבוש** (אות א).

והמהריט"ץ (ישנות סי' קט"ו) כת' דבתן כפי אשר מצאתי ראיתי ובנינותי בספרים אין אסור במלאכה אלא כדי שיהיה שמח עם אותו, וכן הוא **ברמב"ם** **ובטור** (שם) דהנושא אשה בתולה צריך לשמח עמה ז"י שלא יעשה מלאכה כו' הרי שלא הזכיר איסור מלאכה אלא מפני תקנת שמחה נגוע בה, ע"כ. אולם **הרמב"ן** **והרשב"א** לא משמע הכי. וכן הוא להדיא **ברמ"א** דאיסורא איכא.

ד. עוד בענין מוחלת

והנה **לרמב"ן** הני"ל דס"ל דאיסור מלאכה אינו משום שחתן דומה למלך י"ל דהאיסור הוא משום לתא דהכלה, משא"כ לחולקים דס"ל דהוא משום דחתן דומה למלך י"ל דהאיסור הוא מחמת החתן גופא, ולפי"ז י"ל דלא מהני מחילה דידה שיעשה מלאכה. ויעוי' **ברמ"א** (סי' א) שכת' על דברי **השו"ע** הני"ל, ד"חתן אסור בעשיית מלאכה, ואסור לצאת יחידי בשוק". ובאר **הח"מ** (סי' א) דנר' הדגיה **הרמ"א** דין זה אע"פ שכבר כתב **השו"ע** זה שלא יעשה מלאכה, כי מלשון **השו"ע** משמע דמשום לתא דידה תקנו כן ואם היא רוצה למחול על תקנתה הרשות בידה וכמשי"כ **הרמ"א** (סי' א) הוה אלא לעיל בשם ר' **יוחנן** וכדאמרין בעלמא כל האומר אי אישית בתקנת חכמים שומעין לו, על כן כתב דאף דיכולה למחול על שמחתה דהיינו לאכול ולשתות ולשמח עמה, אבל במלאכה ולצאת יחידי לשוק אף שהיא מוחלת מ"מ הוא אסור בזה ומטעם שהוא דומה למלך כך היה נר' ליישב כוונת הרב בהג"ה זו אבל אין זה מוכרח, ע"כ. מבואר דס"ל דלפי **השו"ע** האיסור מלאכה הוא משום לתא דידה דתקנו לשמחה ועל כן מהני מחילה דידה, משא"כ לדעת **הרמ"א** דמלאכה הוא משום דחתן דומה למלך דלא מהני מחילה.

אולם **הב"ש** (סי' א) כת' דאם היא בתולה אמרו חז"ל אפי' אם הוא בחור צריך לשמח אותה ז' ימים ומכ"ש אם הוא אלמון דאז צריך לשמח אותה יותר, אבל אם היא אלמנה אז י"ל לחלק בין ברכה שמחך, דברכה בא על שמחת לבו של החתן לכן אפי' אלמנה שנשאת לבחור מברכים כל ז' ימים דהוא משמח את עצמו, אבל שמחה היינו ביטול מלאכה תקנו משום תקנות דידה משו"ה אלמנה דא"צ פיתוי כ"כ סגי לה בביטול מלאכה ג' ימים כ"כ הר"ן, לפי"ז נר' דיכולה למחול על השמחה וביטול מלאכה דהא משום תקנתא דידה תקנו, יכולה לומר אי אפשי לי בתקנה זו. ומשי"כ הר"ן החתן אסור בעשיית מלאכה משמע דלא מהני מחילה דידה, לא כתב כן אלא להטות הפוסקים שהביא **השו"ע** בסעיף ב' דס"ל דצריך לשמח ז' ימים הואיל דמברכים ז' ימים אין בדין שילך הוא למלאכתו ולעם יברכו בשבילו לפי"ז א"י למחול, **והר"ן** ס"ל כהני פוסקים דהא כתב וכן נהגו ור"י"ו שכתב דיכולה למחול כ"כ לדעי' קמייאת **והרמ"א** [הובא לעיל] שהביא דברי ר"יו בפשיטות צריך ישוב, ע"כ.

פניני הלכה

יחידים שהתפללו בפנ"ע ונתקבצו לי' האם יכולים לומר חזרה

א. **תנן** (מגילה כג.) אין פורסין על שמע ואין עוברין לפני התיבה ואין נושאים את כפיהם וכו' פחות מ"י. **ופרש"י** אין פורסין על שמע - מנין הבא לכה"כ לאחר שקראו הציבור את שמע, עומד אחד ואומר קדיש וברכו וברכה ראשונה שבק"ש. פורסין לשון חצי הדבר. ובאר **הר"ן** (שם ג.) וז"ל - פרש"י ז"ל כגון שהיו כאן עשרה בני"א שהתפללו כל אחד בפני עצמו ביחיד ולא שמעו לא קדיש ולא קדושה, הרי אחד מהם עומד ומתפלל בקדיש וברכו ומתחיל לומר פנני קדושה שבה. ולשון פורס חוצה כלומר שהוא אומר מחצית הברכות וכו' דהיינו ברכה ראשונה בלבד. ולאחר שסיים אותה ברכה מתחיל לתפלה מעומד לפי שיש בה קדושה וכו'. ולישנא דאין עוברין לפני התיבה היינו מפני שדרכן היה שלא לעבור ש"צ לפני התיבה עד שמגיעין לתפלה.

ב. וכת' **עוד הר"ן** (שם), וכן הוא בתוס' ד"ה ואין פורסין, וברא"ש פ"ג סי' ז' - ובשם **רש"י** אמרו תלמידיו שאפי' בשביל אחד פורסין על שמע אע"פ שכל השאר כבר שמעו קדיש וברכו וקדושה, ואפי' קרא הוא עצמו את שמע אפי' יכול לחזור לפרוס על שמע כדי שיאמר קדיש וברכו וקדושה, וכ"כ במסכת סופרים (פ"י ה"ה) ובמקום שיש תשעה או עשרה ששמעו בין קדיש בין ברכו, ולאחר תפלה חוזר האחד בפני אלו ואומר קדיש או ברכו וענו אלו אחריו, יי"ד"ח. אבל ר"ת לא היה נוהג כן עד שיהיו שם ששה שלא שמעו קדיש וברכו, והביא ראיה ממה שאמרו במסכת סופרים (שם) ואין אומרים קדיש וברכו בפחות מעשרה, רבותינו שבמערב אומרים אותן בשבעה, ונותנין טעם לדבריהם בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה' (שפ"טס ה' ב.) כמנין התיבות, וי"א בשהה ברכו שישו הוא ע"כ. ופ"י הוא ז"ל הני שבעה ושהה שלא שמעו קדיש וקדושה, דאילו שבעה בין כולם יתקור על משנתנו. ע"ש.

ג. וכרש"י פסק **השו"ע** (סי' ס"ט ס"א) וז"ל - אם יש בני"א שהתפללו כל אחד בפנ"ע ביחיד ולא שמעו לא קדיש ולא קדושה, עומד אחד מהם ואומר קדיש וברכו בברכה ראשונה יוצר אור ולא יותר וזה נקרא פורס על שמע לשון חתיכה פרושה שאין אומרים אלא קצת ממנה (וכתב **הרמ"א** - ועכשיו לא נהגו לומר כל ברכת יוצר אור אלא אומרים קדיש וברכו והם עונים אחריו ברוך ה' וכו'). ולאחר שסיימו ברכת יוצר אור אומר אבות וגבורות וקדושה ואתה קדוש, וזה נקרא עובר לפני התיבה. ואין עושין דברים אלו בפחות מעשרה משום דהוי דברים שבקדושה. וצריך לחזור אחר ששה שלא שמעו, דהיינו רוב העשרה. ואם אינם נמצאים, אפי' בשביל אחד שלא שמע אומרים. ואפי' מי שמעו יכול לפרוס על שמע ולעבור לפני התיבה בשביל אותו שלא שמע. ומי"מ אם אותו שלא שמע בקי בכדי לפרוס על שמע ולעבור לפני התיבה מוטב שיפרוס ועבור לפני התיבה הוא משיפרוס ויעבור לפני התיבה אחר שכבר שמע. (וכתב **הרמ"א** - ומי שעובר לפני התיבה ואמר שלש ברכות הראשונות ישלים כל התפלה ולא יפסיק, אע"פ שכבר התפלל, אבל האחרים יכולין להפסיק אח"כ).

ד. **אולם הרב"ז** (ח"ד רמ"א) כתב דכיון דהתפללו כל אחד לעצמו פרו מניינו קדיש וקדושה כדאמרין גבי ברכת מזון, וכיון דפרח מנייהו אע"ג שאחר כך נתחברו עשרה אינם יכולים לחזור ולהתפלל בקדיש וקדושה דהא לא מחייבי תו. וכי"ת ליהוי תפלת נדבה ואין חידוש גדול מקדיש וקדושה וברכו, ל"ק, דאין ציבור מתפללין תפלת נדבה לפני שאין ציבור מביאין קרבן נדבה ותפלות כנגד קורבנות תיקונים וכו'. אבל הי"א דהתפללו כל העשרה למר והחמשה למר, ודאי דאין חוזרין להתפלל דכבר פרח מנייהו קדיש וקדושה שהרי באותה שעה יחידים היו וכו'. ואם עדיין הלכה זו רופפת בידיך פוק חוי מאי עמא דבר שנהגו שאם כבר התפללו אין חוזרין ומתפללין כלל וכו'. שאם חזרו והתפללו הוי ברכות בלטה. עכ"ל.

ועיי עוד **בב"ש** (סי'ק א) שכתב ב' משי"כ הרמ"א שחתן אסור בעשיית מלאכה, **דהרב רמ"א** חידש בזה דלא מהני מחילה שלה וזאת לא נשמע מדברי השו"ע מיי"ש שלא יעשה מלאכה דהיי"ח דמהני מחילה שעה, ע"כ.

מבואר דסי"ל דהאם מהני מחילה ידידה תלי במח' הפוסקים בסעי' ב' המובאת לעיל אות א', דלמ"ד דהנושא את האלמנה צריך לשמח עמה שלשת ימים מועיל מחילה כי לתקנתה ידידה תקנו ולמ"ד דבעינן ז' ימים לא מהני מחילה משום דאינו בדין שיחא משכים למלאכתו ומברכים לו ברכת חתנים.

אלא דצ"ע על ה**ב"ש** שכתב דהאם מהני מחילה תלי בפלוגתא דסעי' ב' דהרי הרמ"א כתב שם דהאשה יכולה למחול על שמחתה, ע"כ. ובשמעו דמהני מחילה בני הדעות שכתב השו"ע. ובשלמא לדעת הח"מ נדקט דרק לענין לאכול ולשתות עמה מהני מחילה יי"ל בדוחק דבסעי' ב' מייירי לבני האכול ולשתות עמה. אולם לדעת ה**ב"ש** צ"ע.

והמקנה (קו"א סי' סד סעי' א) כתי' לחלק דהנושא בתולה מקרי חתן והוא דומה למלך ועל כן מהני מחילתה, משא"כ הנושא אלמנה לא מקירי חתן, ועל כן מהני מחילתה וכיון דמהני מחילתה שקדו חכמים שתנשא בחמישי ע"מ שלא ילך למלאכתו ג' ימים. ולפ"מ מתורץ סתירת ה**רמ"א** דבסעי' א' נקט דלא מהני מחילה כי שם מייירי בבתולה דאיסור מלאכה הוא כי חתן דומה למלך וע"כ לא מהני מחילה, משא"כ בסעי' ב' דמייירי בנודשא אלמנה דלא מקרי חתן ותקיננו משום לתא ידידה. ועיי"ש שכתב דאף למ"ד דבאלמנה איכא איסור מלאכה ז"י מ"מ גם הם מודים שלא נתנו לו דין חתן ומהני מחילתה. והסכים עמו ה**ראש פינה** (עקיב הבית סי' ק) וכן פסק ה**ערוה"ש** (אות ה).

והחת"ס **בלשכת הסופרים** (על השו"ע שם) כתי' דאולי הביא הרמ"א בסעי' ב' דעת ר"יו על דרך ס"ס, כלומר, כי בד' ימים האחרונים שיי"א שפטור, סמכינן ע"י ד ר"יו נגד הר"ן בסעי' א'.

והטיב קידושין (סי' סד סי'ק א) נקט דהעיקר דאינה יכולה למחול, חדא דנעשה בשביל שיחיה שמח עמה ותתחזק החיבה ביניהם עוד כל ימי מגוריהם וגדול השלום. ועוד דלאו משום תקנתא ידידה נתקן רק בשביל תקנת כל בנות ישראל, ואם תמחול הרי כל אחד יבקש שתמחול ותצטרך למחול אף שלא ברצון משום שלום בית ומיעקרא תקנתא דרבנן, כו', ע"כ.

והאינה שאל (ח"י ב סי' אית ס) כתי' דמ"ש **הח"מ והב"ש דהרמ"א** חידש דלא מהני מחילה ידידה, אגני בעניי מלך, ומה גם **דבדרכ"מ** הביא היה לו לרמ"א לפרש ולא לסתום, ותו שאין דרך ה**רמ"א** לחדש חידושים ומדעתו שלא הביאם **בדרכ"מ**, ומה גם **דבדרכ"מ** הביא דברי ר"יו שיכולה למחול, ושתק ולא פליג עליה, וידוע שכל הגהותיו לוקחו מהב"י וד"מ, ואפשר דמשום שהשו"ע נקט לשון הטור שלא הזכיר איסור בדבר, לכן כתי' **רמ"א** דאיסורא איכא. וכ"כ מדרי הלבוש, ע"כ. וכ"כ **ההינא וחסדא** (ח"א דף ע"ג ע"ד).

יוצא דלדעת **הח"מ** מועיל מחילתה רק לענין אכילה ושתייה ואין חילוק בין בתולה לאלמנה (ומ"מ נשאר בצ"ע בה). לדעת ה**ב"ש** מועיל מחילתה באלמנה בלבד וגם זה לסוברים שיש לה רק ג' ימי שמחה בלבד. לדעת ה**לשכת הסופרים** בדעת ה**רמ"א** רק באלמנה מועיל מחילתה לכל הדעות. לדעת ה**מקנה** לכתולה לא מהני מחילתה באלמנה מהני מחילתה. ולדעת ה**חיים שאל** מהני מחילתה בכל גוונא. ועיי' **במהר"ש** (ח"ג ססי' רז) שעכ"פ צירף דעת המקילין.

ה. כלה שאינה בהכרה / זוג שנפרדו בזו ברכות

ויש לדון בגוונא שאין ביד החתן לשמח את הכלה כגון שטסה למקום אחר או שחלתה ואינה בהכרה או שנפרדו ע"מ להתגרש האם בכה"ג עדיף ממחילה דא"א לשמחה ומותר במלאכה או דלמא לא פלוג רבנן. והנה לפי הטעם דחתן דומה למלך י"ל דאף בכה"ג חשיב חתן. אולם לפי הטעם דצריך לשמחה י"ל דאף לדעת הסוברים דלא מהני מחילה דבכה"ג עדיף טפי. ובאמת על הצד שחתן דומה למלך דלמא רשאי לעשות מלאכה בכה"ג לדדעת הפוסקים דמהני מחילה אף אם חתן דומה למלך. וצ"ע.

ו. אשה באיסור מלאכה

והנה מלשון חז"ל **בכתובות** (ו) דאמרו שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל כו' משמע שתקנו עליו ולא על אשתו. וכן משמע מלשון ה**רמב"ם** (שם) שכתב שכן תקנו חכמים שכל הנושא בתולה יהיה שמח עמה שבעת ימים, אינו עוסק במלאכתו כו'. וכן משמע מלשון ה**שו"ע** (סי' סד סעי' א) שכתב דהנושא בתולה צריך לשמוח עמה ז' ימים, שלא יעשה מלאכה. **שו"ר במנחת פיתים** (סי' סד) שגם דקדק כן מלשון ה**שו"ע** דדוקא על החתן איכא איסור.

ועיי' **במהר"ש** (ח"ג ב סי' אית ס) שכתב בד"ן הכלה תוך ז' המשתה ומלאכתה לתפור בגדים אם מותר לה לתפור בביתה הדבר פשוט לעני"ד שאם בעלה מסכים לזה אין חשש כלל דמצות התורה הוא על החתן שישמח אשתו וגם בזה יש דיעות דמהני מחילתה **ובחיים שאל** (ח"י ב סי' לה אות ס) הביא בשם י"א דדוקא לישא וליתן בשוק אסור אבל בביתו מותר ואף שהוא חולק עליו מ"מ האשה בודאי מותרת לעשות בביתה בהסכמת בעלה, ע"כ. ומבואר דסי"ל דגם על האשה החמירו אלא דקיל טפי, ועל כן יש לסמוך על מחילה ידידה. ועיי' **באפריון לשלמה** (פ"י ב אות ב) בשם ה**גרנ"ק זצ"ל** שגם לאשה איכא איסור מלאכה.

ז. מלאכת דבר האבד

ובענין גדר איסור מלאכה, עיי' **בשו"ת בית דוד** (יו"ד ססי' קעג) שכתב דחתן במלאכת דבר האבד נר' דאסור. ומנא אמינא לה, ממי"ש ה**ב"י** אה"ע ר"ס ס"ד שחתן אסור במלאכה מפני שדומה למלך. וקשה ל"ל ה"ט שדומה למלך, תיפוק ליה משום דהוי כרגל לדידיה וכו'. א"י דאי משום דהוי כרגל היה דינו כחוק"מ שמותר בדבר האבד, קמ"ל דה"ט מפני שדומה למלך, והמלך אינו עושה שום מלאכה אף דבר האבד, ע"כ. וכן דעת ה**בן איש חי** (ח"א פ"י שופטים אות טז) דאוסר אף בדבר אבד.

אולם ה**מנחת אלעזר** (ח"י ב סי' נו) כתב דאך נ"ל דאין להחמיר כדברי הבית דוד בפרט לעניננו בני"ד דכיון שאשתו הכלה מוחלת לו ורק טעם האיסור הוא כיון שנראה מדברי הרמ"א לאסור גם בכה"ג והטעם כמ"ש בחלקת מחוקק כיון שנקרא מלך ע"כ לא מהני מחילה, ולפ"מ מתורץ דיוק הבית דוד על הבי"ד דלמה לו טעם שאסור במלאכה משום שנק' מלך תיפוק לי דהוי כרגל. וכן נקט **המנחת פיתים** (סי' סד) דדבר האבד מותר. ועיי' **בדובב מישרים** (ח"ג סי' מז) שמחלק בין מלאכה בצנעה למלאכה בשוק.

ועיי' **בראש פינה** (סי' סד על סעי' א) שכתב דאיסור מלאכה בחתן לא גרע מחוה"מ. ולפי דבריו י"ל דדבר האבד שרי. וכן ה**חזו"א** (אה"ע סי' סד סי'ק ז) כתב בענין איסור מלאכה דנר' דלא חמירי מחוה"מ דבר האבד מותר, **ובתוס'** (כתובות ד. מ"ד"ה אבט), מבואר דחתן קיל ממועד, ע"כ. וכן פסק ה**שבט הלוי** (ח"ח סי' רפב וח"ח סי' רעד). ועיי' **בחיים ושלום** (אה"ע סי' כז).

ה. כיבוס, גיהוץ ותספורת

כתב ה**רמב"ם** (בהלכות אבילות (פ"א הי"ז) וז"ל: שבעת ימי החתנות הריגם הם כרגל ומי שמת לו מת בתוך ימי המשתה אפילו אביו ואמו, משלים שבעת ימי המשת' ואח"כ נוהג שבעה ימי אבילות ומונה ה' מאחר ימי השמחה, ע"כ. וכתב הראב"ד ולמה לא יעלו ימי המשתה לשלשים, ע"כ. ועיי' **במהר"י בן לב** (ח"ג סי' עב) שכ' דלכאורה נראה דהראב"ד לא מקשה ולא מידי דשאני ימי המשתה מימי הרגל דדוקא בימי הרגל הוא דאמרינן דעולין לו למנץ השלשים משום דהם אסורין בתספורת כו', ואפשר לתרץ דסי"ל להראב"ד דחתן אסור בתספורת כדי שלא יכנס מנוול לחתונתו כי היכי דאמרינן גבי רגל וכי היכי דאמרינן גבי אנשי משמר ואנשי מעמד שהם אסורים בתספורת כדי שלא יכנסו מנוולים למשמרתם ולמעמדם ותו לא מידי. ועיי"ש שהביא דעת ה**רא"ש** שחולק על ה**ראב"ד** ונקט דימי המשתה אינן עולים כי מותרים בגיהוץ בתספורת דמלך ביום תחזינה עיניך, ע"כ. ועיי' **בגור אריה** (סי' סד על סעי' א) שהביא דברי ה**מהר"י** להלכה לאסור בתספורת בז"מ. **והפתי"ש** (דסי' ק) כתב בשם **כרם שלמה** בשם **מהריב"ל** ח"ג דחתן אסור להסתפר בז' ימי המשתה עיי"ש, ע"כ.

אלא דלכאוי צ"ע **דהמהר"י** כתי' כן בדעת ה**ראב"ד**, אבל להלכה כבר פסק ה**שו"ע** הלכות אבילות סימן שמי"ב סעי' א' עיי"פ ה**רא"ש** שדחתן שאירעו אבל מותר בגיהוץ ותספורת דלא **כהראב"ד**. וכדברי ה**רא"ש** כתי' ה**רמב"ן בתורת האדם** (דף כד ע"ג) **והמאירי** (כתובות ד. ע"ב כא). וכן הוא **בכנה"ג** יו"ד (יו"ד רס"י שמב). ועיי' **בחת"ס** (יו"ד סי' שמח). ומאיסור חוה"מ לכאורה יש להוכיח דשרי, דהרי מבואר לעיל דאיסור זה לא גרע מחוה"מ והרי בחוה"מ לא נאסר כיבוס משום מלאכה אלא משום גזרה שמא יכנס מנוול למועד כמבואר באו"ח סימן תקל"ד. דלמא עיי' מכונת כ"ה"מ לאסר כיובוס משום מלאכה אלא משום גזרה שמא יכנס מנוול למועד כמבואר באו"ח סימן תקל"ד.

מסקנא דריניא

א' הנושא אשה צריך לשמוח עמה ז' ימים, שלא יעשה מלאכה, ולא ישא ויתן בשוק, אלא אוכל ושותה ושמח עמה, בין אם החתן הוא בחור בין אם הוא אלמון. **ב'** הנושא אלמנה צריך לשמוח עמה שלשת ימים, בין אם החתן הוא בחור בין אם הוא אלמון. וי"א דבחור שנשא אלמנה צריך לשמוח עמה ז' ימים. ולפי מנהג בני אשכנז העיקר כדעת הי"א דבעינן ז' ימים. ולבני ספרד העיקר כדעה הרבאשונה. ג' יש סוברים שאיסור זה הוא אף לכלה. **ד'** גדר איסור זה הוא כאיסור מלאכה בחול המועד אלא קל ממנו. ועל כן במקום דבר האבד שרי. ו' כיבוס ותספורת שרי, ויש מחמירים בזה. והעיקר כהמתירם. **ז'** י"א דלאיסור מלאכה מהני מחילה. ויש מצדדים מועיל מחילה רק לענין לשמח אותה בענין אכילה ושתייה וכדו', אבל לא לענין מלאכה. וי"א שמועיל מחילה באלמנה בלבד, וגם זה לסוברים שאלמנה יש לה רק ג' ימי שמחה בלבד. ויש סוברים דדוקא לאלמנה מהני מחילה. ולמעשה יש להחמיר אלא שניתן לצרף דעת המקילין לעוד צדדים, ובאלמנה אי"צ להחמיר.

ומבואר דסי"ל דהיכא דהתפללו כולם א"א יכולים לחזור ולומר קדיש וקדושה, ורק היכא דאיכא א' דלא התפלל, או ששה שלא התפללו, כל חד כדאית ליה, יכולים אותם שלא התפללו להשלים להם לעשרה.

ובמג"א (סי' ס"ט סי'ק ד') הביא דברי ה**כנה"ג** (סי' ס"ט) בשם ה**רדב"ז** דאי כולם התפללו ביחיד אין חוזרין ומתפללין לצאת ידי קדיש וקדושה. ולא העיר מידי. ובהגהות **בית מאיר** כתב דאין לפרש דכוונתו דבכה"ג לא יתפללו בקול רם, דהא היינו דינא דפורוסין על שמע, אלא כוונתו דבכה"ג לא יחזרו להתפלל בלחש, וסיים דצ"ע בכנה"ג או ברדב"ז. אולם באמת ברדב"ז מבואר דלדיא דאין חוזרין התפלה כלל. וכן העיר בהגהות **רעק"א** דדברי הרדב"ז הם לכאוי נגד דינא דהשו"ע.

וכ"כ **בדגול מרבנה** דלפי הנראה חולק על פסק המחבר.

ובשו"ת **חתי"ס** (או"ח סי' י"ז) העתיק דברי הרדב"ז, וכתב ליישב דברי הר"ן דלא דמי דינא דהא דלברכת המזון, ומשי"ה פסק המחבר כהר"ן. אך סיים דמאחר דמנהגנו כהרמ"א דאין פריסת שמע אלא ברכו, וכיון דכל העשרה יצאו ידי חובת תפלה שוב אין ברכו למפרע, ע"כ העתיק המג"א דברי הרדב"ז. וכן עמא דבר. ויעוי' **במשנ"ב** (סי' ס"ט סי'ק א') דהביא דברי הרדב"ז והחולקים וסיים בדברי החת"ס עיי"ש.

ויעויין **במאמר מרדכי** (סי' ס"ט סי'ק א') דכתב דהמנהג הפשוט שלא לומר קדיש וברכו וקדושה אלא מי שלא התפלל עדיין ואיחר לבא לבהכ"ז אז כשמגיע לישבת אומר ישתבח בקול רם וקדיש וברכו וכו' וכשמגיע לישבת ליי"ח אומר ג' ראשונות וקדושה וגומר תפלתו בלחש, אבל לא שהתפלל ביחיד אין ואומרים קדיש ולא קדושה כלל, ואע"פ שמדברי הפוסקים נראה שיש היתר אע"פ שהתפללו, לא נהוג בו. וכ"כ **בפתח הדביר** (סי' ס"ט) דדין פריסת שמע אינו נהוג בינינו היכא שכולם התפללו וכמ"ש המאמר מרדכי. וכ"כ **ברב פעלים** (או"ח ח"י ב סי' כ"ו) דלא שמענו ולא ראינו מנהג דין זה עתה אלא רק למי שלא התפלל עדיין, אבל אם הכל התפללו לא נהוג דין זה. וכ"כ **בארץ חיים** (לגרי"ח סתהון – או"ח סי' ס"ט) שכן המנהג.

אולם **בכה"ח** (לגרי"ח סופר זצ"ל – סי' ס"ט סי'ק ז') כתב דששה שהתפללו ביחיד כל אחד בפני"ע יכולין לומר חזרה אח"כ בצירוף ז' מן השוק שכבר שמעו ודלא כרדב"ז, כיון דלדעת האר"י חזרת התפילה נצרכת כמו תפלת הלחש ומקומה גבוה יותר, וכיון דאפשר לתקן לדעת השו"ע ודעימיה כן יעשה.

העולה לדינא – עשרה שהתפללו כל אחד בפני עצמו ביחיד ולא שמעו קדיש וקדושה, דעת השו"ע שאחר שנתחברו לעשרה יכול אחד מהם לומר קדיש וברכו וחזרת ש"צ. אולם המנהג שלא כדבריו, ואם התפללו כל העשרה אין חוזרים ואומרים קדיש וקדושה, אא"כ יש אחד שלא התפלל יכול לומר אחר ישתבח – קדיש וברכו, ואומר ג' ברכות ראשונות שב"ח בקול ואומר קדושה ואחר קדושה משמץ תפילתו בלחש. וי"א שאם יש ששה שכבר התפללו ולא אמרו קדושה יכולים לצרף עוד ארבע מן השוק ולומר חזרה.

נכתב ע"י

הרה"ג הרב שמעון פלולי שליט"א

מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

עניני שבת קודש

חזרת הנשמות לגיהנם רק לאחר זמן תוספת שבת -
"ונוהגים לומר והוא רחום וברכו באריכות ונועם כדי להוסיף מחול על הקודש". (רמ"א סי' רצג ס"י)

- "ועוד, דכל שמושך (י"ל בתפילת ערבית) אין הנשמות חוזרים לגיהנם. רוקח. וכן משמע בהקדמת הזוה"ק דף י"ד ע"ב דאין הרשעים חוזרים לגיהנם עד שמבדילין ישראל על הכוס.

וכתב החסד לאברהם אות א' נראה שכל זמן שלא גמרו כל ישראל מהניח קדושת שבת אין הדין חוזר עליהם בכל תוקף, וכל אחד שמתאחר פועל טוב ופועלתו לפניו". (כף החיים שם, יב)

- "וכתוב בספר התגיין, **אם נשמתו של אדם בגיהנום, בכל יום ישישי מוציאים אותה מגיהנום בעת שהיה רגיל בעולם הזה לשבות, וכן בתוספת מקודש על החול במוצאי שבת**, המאחר – מאחרין אותו שלא להכניסו לגיהנום, והממחר – ממחרין אותו להכניסו. **ועל כן צריך להזהר בזה מאד, ומוטל על כל אדם להזהיר בני ביתו על תוספת שבת וביחוד בימים הקצרים של ימות החורף...**". (יסוד ויגורש המעבודה ח, א)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

✉ **להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לרוא"ל: amikta@amikta.co.il**

נתרם להצלחת התורם ומשפחתו © | שמעתא עמיקתא – לשאלות והערות ניתן להערכת לפל' 052-767-0503